LAUSUNTO

Helsinki 9.11.2021

TYÖELÄMÄ- JA TASA-ARVOVALIOKUNTA

Viite: Asiantuntijakuuleminen työelämä- ja tasa-arvovaliokunta keskiviikko 10.11.2021 klo 11.30

Asia: HE 198/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 220 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Esitys Työkanava Oy:stä sisältää yhä riskejä suhteessa nykyisten välityömarkkinatoimijoiden toimintaan sekä mahdollisuuden niin sanottuun kermankuorintaan.
- Sääntelyä tulee tarkentaa kohderyhmän osalta.
- Nykyisten välityömarkkinatoimijoiden roolia tulee vahvistaa.
- Viimesijaisuusperiaate on tärkeä ja kannatettava.
- Kohderyhmän tarkempi määrittely tulee tehdä yhdessä kohderyhmiä edustavien sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden kanssa.
- Työkanava Oy:n hallitukseen tulee nimetä sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden edustukset.
- Työ- ja elinkeinotoimistojen henkilökunnalla tulee olla riittävä osaaminen arvioinnin tekemiseen.
- Neuvottelukuntaan tulee nimittää edustaja / edustajia nykyistä välityömarkkinatoimijoista.
- Esityksen suhde muihin meneillään oleviin sekä tuleviin työllisyyttä parantaviin hankkeisiin tulee selvittää.
- Onnistuakseen tavoitteissaan perustettava erityistehtäväyhtiö vaatii tuekseen hyvin toimivan ja oikein resursoidun monitoimijaisen palvelujärjestelmän.

Yleistä

Investoiminen kaikista heikommassa työmarkkinatilanteessa olevien työllistämiseen on kannatattevaa. Epäselväksi jää kuitenkin mikä on se lisäarvo, mitä tällä merkittävällä panostuksessa uuteen välityömarkkinatoimijaan tullaan saavuttamaan. Olisiko vähintään samat työllistymistavoitteet saavutettavissa nykyisiä välityömarkkinoita, palvelujärjestelmää ja tukia lisäresursoimalla ja kehittämällä?

SOSTE katsoo, että esitys Työkanava Oy:stä sisältää yhä riskejä suhteessa nykyisten välityömarkkinatoimijoiden toimintaan sekä mahdollisuuden niin sanottuun kermankuorintaan. Pidämme tarpeellisena sääntelyn tarkentamista kohderyhmän osalta sekä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden roolin vahventamista.

SOSTE toivoo,että Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta ottaa mietintöä laatiessaan huomioon seuraavat näkökulmat ja esittämämme muutosehdotukset:

Työkanava Oy:n toiminnan kohdistuminen

Työ Työkanava Oy:n palveluksessa olisi osatyökykyiselle viimesijainen vaihtoehto**. SOSTE pitää tätä viimesijaisuusperiaatetta tärkeänä ja kannatettava.** Toimeenpanolla on iso merkitys siihen, kuinka tämä tulee toteutumaan. Lähtökohtana tulee olla, että kaikkein heikommassa asemassa olevien työllistyminen ei saa vaarantua kohderyhmävalinnan myötä.

SOSTE muistuttaa, että kohderyhmän valinnan ei tulisi perustua yksittäisiin diagnooseihin, vaan selkeään ja laaja-alaiseen työ- ja toimintakyvyn arviointiin.

SOSTE edellyttää, että kohderyhmän tarkempi määrittely tulee tehdä yhdessä kohderyhmiä edustavien sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden kanssa. Näin vältetään mahdolliset päällekkäiset kohderyhmät sekä löydetään ne väliinputoajat, joille nykyisillä välityömarkkinatoimijoilla ei ole toimintaa.

Yhtiön toiminnan lähtökohtana tulee olla kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen ja työllistymisen tukeminen. Osatyökykyiset eivät ole heterogeeninen ryhmä. Tästä syystä kohderyhmän tunteminen on ensiarvoista. Kuten esityksestä tulee ilmi, myöskin tutkittu tieto osatyökykyisten työllisyydestä on jo kymmenen vuoden takaa. Toki välillistä tietoa kohderyhmästä on saatavilla. **Ajantasainen tutkittu tieto olisi oleellista myös kohderyhmän tarkemman määrittelyn kannalta.**

Erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevien erilaista työllistymistä edistävien palveluiden tuottamisessa järjestöillä, säätiöillä ja kunnallisilla työpajoilla on merkittävä rooli. **Yhtiön kohderyhmätuntemuksen vahvistamiseksi SOSTE katsoo, että Työkanava Oy:n hallitukseen tulee nimetä sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä nykyisten välityömarkkinatoimijoiden edustukset.**

Osatyökykyisyyden arviointia tehtäisiin osana työ- ja elinkeinotoimistojen normaalia asiakastyötä ja asiakkaiden työllistymisedellytysten arviointia. **Toimeenpanon yhteydessä tulee varmistaa, että työ- ja elinkeinotoimistojen henkilökunnalla on riittävä osaaminen arvioinnin tekemiseen.**

Työkanava Oy:n toiminta suhteessa muihin välityömarkkinatoimijoihin

SOSTE haluaa kiinnittää huomiota, että välityömarkkinatoimijoista, niiden kohderyhmästä tai toiminnasta ei ole olemassa ajantasaista laajaa tutkimusta. Tästä syystä esityksestä ehkä välittyy hieman liian kapea sekä osin jopa vääristynyt kuva nykyisestä

välityömarkkinatoimijoiden kentästä. Työkanava Oy ollaan perustamassa kenttään, jolla jo toimii useita toimijoita.

Esityksessä tuodaan esiin, että eri toimijoiden kesken tarvitaan selvä työnjako ja painostusten määrittely. Kuinka tämä tehtäisiin jää epäselväksi. Työnjaon selkeys mahdollistaa sekä uuden toimijan että nykyisten välityömarkkinatoimijoiden toiminnan kehittämisen, jotta mahdollisimman monen osatyökykyisen ja muita heikommassa työmarkkina-asemassa olevan työllistymismahdollisuuden paranisivat. **SOSTE katsoo, että perustettaessa uusi valtiollinen välityömarkkinatoimija, toimintaympäristön selvitys olisi oleellista.**

Työkanava Oy:lle tullaa nimittämään neuvottelukunta, jonka tehtävänä on antaa suosituksia mm. kilpailullisuuteen liittyvien seikkojen toteuttamisesta. Työjkanava Oy:n ja muiden välityömarkkinatoimijoiden työjaon selkeyttämiseksi ja vahvistamiseksi sekä mahdollisen kilpailuvaikutuksen estämiseksi **SOSTE esittää, että neuvottelukuntaan nimetään edustaja / edustajia nykyistä välityömarkkinatoimijoista.**

Muita huomioita
Parhaillaan on käynnissä useita hallitusohjelman mukaisia työllisyyttä parantavia hankkeita, jotka muuttavat merkittävällä tavalla kokonaisuutta, johon uutta välityömarkkinatoimijaa rakennetaan. Isojen rakenteellisten muutosten lisäksi meneillään on mm. kuntoutuskomitean jatkotoimet, työkykyohjelma, hankinnoilla työllistämisen vauhditusohjelma, yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus, IPS-malli, alihankintamallin pilotointi, mielenterveysohjelma. Hankkeiden odotetaan vaikuttavan mm. osatyökykyisten työttömien työllistymisen edellytyksiin. **SOSTE katsoo, että esityksen suhde muihin meneillään oleviin sekä tuleviin työllisyyttä parantaviin hankkeisiin tulee selvittää.**

Osatyökykyisten työllistäminen edellyttää laajaa keinovalikoimaa. Nyt perustettava erityistehtäväyhtiö ei ratkaise kaikkia työllistymisen haasteita. Muun muassa sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän uudistaminen on tärkeää.

Työllistymisen edellytyksenä on myös, että työtulojen ja etuuksien yhteensovittamisen haasteet on saatu ratkaistua lainsäädäntöä uudistamalla.

Perustettavan erityistehtäväyhtiön rahoitus ei saa heikentää olemassa olevia työvoimapoliittisia resursseja. **SOSTE muistuttaa, että onnistuakseen tavoitteissaan perustettava erityistehtäväyhtiö vaatii tuekseen hyvin toimivan ja oikein resursoidun monitoimijaisen palvelujärjestelmän.**